

Lise Lyck, búskaparfrøðingur:

Bert ein politisk loysn kann stegða fleiri vanlukkum

-I dag er Færøernes økonomiske situatuion blevet så fortvivlet, at tiden til en økonomisk løsning forpasset. Det eneste realistiske for at hindre fraflytning og flere ulykker er en politisk løsning, der som udgangspunkt for en ny økonomi afskriver en væsentlig del af Færøernes gæld sigur Lise Lyck í síðsta partinum av fyrilestri sínum, ið helt helt í Nóatúni herfyri.

9. Konklusion og perspektivering

Denne omfattende analyse af Færøernes bankkrise og „lender of last resort“ problematikken giver anledning til en række vigtige konklusioner og til klargørelse af dels krisesituationen på Færøerne, dels – og vigtigt – praksis på „lender of last resort“ græzonen området i det danske rige. Sidstnævnte er et område – og her kommer perspektivering især kraftigt ind – som vanskeligt kan fortsætte som nu.

Afsnit 2 gav et overblik over de mange forskellige synspunkter, der findes i økonomisk teori under bibeholdelse af forudsætningen om, at centralbanken har en afgørende indflydelse på pengeforholdene. Det konkluderes, at der ikke gives et teoretisk entydigt svar på, om en bank skal gå konkurs eller ej. Endvidere konkluderes, at hvis videreførelse gennem en „lender of last resort“ funktion afsluttes, kræves tydelig signalgivning fra det offentlige og en politik, der understøtter beslutningen på længere sigt. En sådan politik må ikke være ad hoc præget og skal være baseret på en helheds-løsning, der kan opretholde en tillid til økonomi og bankvæsen.

Afsnit 3 omhandler dels betydningen af den færøske økonomiske struktur, dvs. den ensidige erhvervsstruktur, dels betydningen af Færøernes forfatningsmæssige situation. Det konkluderes, at den økonomiske struktur betyder en hurtig overførsel fra de realøkonomiske markeder (fiskeriet) til de finansielle markeder.

Den forfatningsmæssige stilling er mudret. Et så væsentligt område som spørgsmålet om delegation/rigsfællesskab er uafklaret. Uafhængigt af den forfatningsmæssige status er det ubestrideligt, at „lender of last resort“ funktionen er et rigsnagende, hvilket også gælder det samlede overordnede pengepolitiske ansvar og valutaspørgsmålet.

Afsnit 4 og 5 har behandlet dansk lovgivning, forvaltning og praksis ved bankkriser samt de faktiske bankkriser fra Kronebanksagen i 1984 til den aktuelle situation med Spar Nords overtagelse af Himmerlandsbanken. Nedsættelsen af undersøgelsesretten i forbindelse med Spar Nords skattefradrag har

givet afgørende oplysninger om et område, som bankhemmeligheden og praksis på området, ellers godt hjulpet af myndighedernes fortolkning, har gjort alt for at undgå åben, offentlig debat om.

Det konkluderes: – at Finansilsynets branchetilknæthed kan give et afhængighedsforhold til de enheder, der skal kontrolleres – at Finansilsynets store fleksible områder til at agere skaber en græzonen, hvor politisk ansvar og embedsmænds ansvar er uklart – at tilsynsfunktionerne i et ministerium og den officielle „lender of last resort“ funktion i et andet ministerium er uensigtsmæssig – at der er stor forskel i Nationalbankens og Finansilsynets opfattelse og udøvelse af praksis på området.

Udviklingen kan sammenfattes som følger: Kronebanksagen kom meget overraskende i 1984. En politisk løsning fandtes hurtigt. En indskydergarantiordning blev lovet gennemført. I 1987 indtraf 6. Juli Bank sagen. Nationalbanken ville gennemføre Solows tanker, at en lille bank skulle gå konkurs. Indskydergarantiordningen var ikke blevet gennemført p.g.a. hovedbankernes modvilje og træning af sagen. Statsminister Poul Schlüter „ville vride armen om på bankerne“ og sikre en løsning. Det lykkedes ikke. Krisen varede næsten 3 måneder og afsluttedes med en speciel ordning, hvor de sunde aktiviteter overførtes til Sydbank, og indlån i 6. Juli Bank blev indskudt i Sydbank,

mens de øvrige engagementer overførtes til et selskab, hvis regnskabsoplysninger ikke skulle og aldrig er kommet frem i offentligheden. Indskydergarantiordningen blev gennemført i december 1987. Finansieringen af garantien skulle ske i forhold til indlånstørrelsen i de enkelte banker. Hensigten var at presse banker til at genoptage den gamle praksis med, at bankkrise ikke blev til ulempe for bankernes kunder. Imidlertid var modviljen hos hovedbankerne stadig kolossal. Loven var vedtaget, men fik bortset fra C&G banken i 1987, hvor der udbetaltes 49 mio. kr., alene en skuffefunktion. I stedet blev det praksis, som det ses i Bornholmerbanken og Himmerlandsbanken og måske i andre tilfælde, at løse spørgsmålet via hensættelser og dermed skattefradrag. Selvom Nationalbanken stadig stod for en politik efter Solows opfattelse, blev praksis i græzonen området i forvaltningen mellem Finansilsynet, Skatteministeriet og skatteministeren, dvs. i græzonen mellem embedsmændsmæssig forvaltning og politisk niveau, at give skattefradrag, der gjorde, at „lender of last resort“ funktionen ikke mere lå i Nationalbanken, men blev erstattet af en statsfinansiering via skattefradrag, således at alle i Danmark betalte en skjult skat, der indebar, at ingen banker gik konkurs.

Indebærer dette, at de gamle aktionærer i en bank i vanskeligheder, der ikke har kunnet få

skattemæssige fradrag, så at sige har måttet forære en del af deres aktiekapital til den overtagende bank?

I andre lande har det været meget omdiskuteret, når en banks aktiekapital blev nedskrevet til 0. Dette har kun i begrænset omfang været tilfældet i Danmark, men ved Bornholmerbanken var der en vis diskussion. I den forbindelse udtaler direktøren for Finansilsynet i Børsens artikel 11. februar 1992: „Bornholmerbankens skæbne er en advarsel til andre banker“ følgende: „Bornholmerbankens kollaps kan fungere som en påmindelse til bankaktionærerne om, at de faktisk deltager med risikofuld kapital“, og „Det er først og fremmest indskyderens penge, vi som embedsmænd er sat til at beskytte. Ikke aktionærerne“.

Seneste udvikling i problematikken har været bankernes forslag i 1993 om at gøre finansieringen af indskydergarantien betinget af bankernes risikoprofil i stedet for af indlånstørrelsen.

Afsnit 6 behandler Grønlands situation. Grønland har også hjemmestyre og en stærkt fiskerafhængig økonomi, men Grønland har ingen bankkrise. Økonomien er i recession, men overførslen fra den danske stat er tre gange så stor som statsoverførslen til Færøerne, og finanspolitikken har ikke været ekstrem ekspansiv. Det konkluderes, at forholdene i Grønland adskiller sig væsentligt fra den færøske situation, og at økonomien i Grønland kan undgå krise, hvis ressourcetsituationen ikke forværrer og statsoverførslerne ikke nedsættes.

I afsnit 7 gennemgås den færøske bankkrise og den ledsagende økonomiske politik. Gennemgangen giver anledning til en lang række spørgsmål i relation til de stedfunde begivenheder og de indgåede aftaler. Mange af spørgsmålene må formodes at kunne besvares, hvis der nedsættes et udvalg eller lignende til at gennemgå bankkrisen på Færøerne og dens forvaltningsmæssige behandling.

Det konkluderes, at politikken ikke har været konsekvent og uegnet til at løse problemerne, har været ad hoc præget og uden helhedsvurdering, har været uden tydelige og entydige signaler.

Det konkluderes endvidere at Nationalbanken i modsætning til i Danmark har haft hovedrollen i „lender of last resort“ problemstillingen, mens Finansilsynet har haft en mindre rolle, og på den måde har Solow opfattelsen domineret.

Det konkluderes også, at „lender of last resort“ rollen ikke anerkendes fra starten og har haft forskellig indhold.

Det konstateres desuden, at problemerne langt fra er løst, og at afgørende ændringer er påkrævet.

Den hidtidige kapitaltilførsel på 3 mia. har ikke løst problemerne.

Den Danske Bank har været dygtig til at varetage sine aktionærers interesse. Har tjent betydelige beløb før krisen på pengemaskinen og har undgået at betale indskydergaranti og har kun tilført ca. 300 mio. kr. i kapital.

Dette selvom banken i 80'erne har tjent meget på Færøerne, og selvom banken var i position til meget store tab både via bankdrift og indskydergarantiordning og derfor i en svag forhandlingsposition. Den Danske Bank er kommet ud af situationen med en meget begrænset kapitaltilførsel og med statsgaranti for, at banken på Færøerne ikke går konkurs.

Tabel 2 viser udviklingen fra 1990 til 1992/93; Sjóvinnubankin og Føroya Banki.

Tabel 2. Centrale pengeinstitutter i 1990 og 1993

	Balance 1990	Udlån 1990 mio. kr.	Balance juni 1993 juni 1993	Udlån juni 1993 juni 1993
Føroya Banki	6627	3898	4297	2848
Sjóvinnubankin	4982	2926	3216	1975

Balanceerne i hver af bankerne er faldet med mere end 2 mia. kr., og udlånene er faldet med 1 mia. kr. i hver af bankerne. Nedgangen er formentlig fortsat i december 1992 balanceerne.

Interessentanalysen i afsnit 8 demonstrerer klart, at der var en overvældende interesse blandt interessenterne for, at banken ikke skulle gå konkurs. Der er ikke belæg for at kritisere beslutningen om videreførelse af Sjóvinnubankin.

Hvad der derimod kan og bør diskuteres og kritiseres, er ud-

formningen og videreførelsen og den ledsagende politik fra oktober 1992 og frem samt den meget forskellige behandling af bankkrisen i Danmark og på Færøerne.

I dag er Færøernes økonomiske situation blevet så fortvivlet, at tiden til en økonomisk løsning er forpasset. Det eneste realistiske for at hindre fraflytning og flere ulykker er en politisk løsning, der som udgangspunkt for en ny økonomi afskriver en væsentlig del af Færøernes gæld.

LANDSSTYRETS LÅN I UDlandet OG I DANMARK.

Udlandsde gæld pr. 31/5 1993

L.ingiver	Oprindelig hovedstol	Rente	løbetid	Valuta Saldo 31/5-93	DKK ¹⁾ Saldo 31/5-93
N.V. Bank, Nederland	NLG 20.000.000	10 5/8%	1980-1995	NLG 6.000.000	20.512.800
Yamaichi Securities	JPY 3.000.000.000	6,6%	1988-1994	JPY 3.000.000.000	169.983.000
Jyske Bank	DEM 1.251.700	Lånet + 1,5%	1988-1993	DEM 250.340	958.276
Chase Manhattan	DEM 60.000.000	Lånet + 0,25%	1988-1994	DEM 60.000.000	229.674.000
West B Europa	DEM 20.000.000	Lånet + 0,5%	1989-1994	DEM 8.000.000	31.006.400
West B Europa	DEM 170.000.000	Lånet + 0,625%	1990-1997	DEM 160.555.556	614.590.580
Chemical Bank	DEM 120.000.000	Lånet + 0,65%	1991-1996	DEM 120.000.000	459.348.000
Chemical Bank	DEM 110.000.000	Lånet + 0,75%	1992-1995	DEM 110.000.000	421.069.000
Chemical Bank, oml	USD 20.000.000	Lånet + 1,13%	1992-1995	USD 20.000.000	122.492.800
Hoeftmann, Zürich	CHF 10.000.000	Lånet + 0,75%	1992-1997	CHF 10.000.000	42.580.000
West B Europa	NLG 140.000.000	Lånet + 0,75%	1992-1995	NLG 40.959.625	140.032.768
Top Danmark	DEM 9.049.774	Lånet + 0,75%	1992-1997	DEM 9.049.774	34.641.629
Den Danske Stat	DKK 850.000.000	Diskonto	1993-1998	DKK 850.000.000	850.000.000
Total 1 DKK					3.116.889.253

NYRÉDONOR TESTAMENTER

JEF... ET...

HAR DU?

REDONOR-TESTAMENTERne fås GRATIS hos...

Landsstyret i Færøerne og Landsstyret i Danmark

Landstinget i Færøerne og Folketinget i Danmark

Landstinget i Færøerne og Folketinget i Danmark

Landstinget i Færøerne og Folketinget i Danmark